

Spis treści

Paweł Bielawski, <i>Miary wartości w rachunkowości</i>	5	
Edyta Mioduchowska-Jaroszewicz, <i>Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej ubezpieczycieli a porównania sektorowe</i>	19	
Arleta Szadzińska, <i>Klasyfikacja i ujmowanie kosztów środowiskowych przedsiębiorstwa w sprawozdaniach zewnętrznych</i>	45	
Katarzyna Tobór-Osadnik, Małgorzata Wyganowska, Przemysław Kabalski, <i>Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej a homo sovieticus i postawy pracownicze polskich księgowych</i>	71	
Halina Waniak-Michalak, <i>Działalność gospodarcza jako źródło finansowania działalności dobroczynnej organizacji pożytku publicznego</i>	99	
Piotr Wójtowicz, <i>Próba identyfikacji czynników determinujących kształtowanie wyniku finansowego w celu unikania małych strat w spółkach publicznych w Polsce</i>	111	
Katarzyna Zasiewska, <i>Projektowane w Unii Europejskiej zmiany w zakresie rocznych sprawozdań finansowych mikropodmiotów</i>	131	
Z historii rachunkowości		
Tomasz Sobczak, <i>Wkład wybranych przedstawicieli rachunkowości w doskonalenie organizacji księgowości w Polsce międzywojennej</i>	141	
Biogramy polskich myślicieli rachunkowości		
Alicja Anna Jaruga	161	
Konferencje naukowe w dziedzinie rachunkowości i finansów organizowane w 2012 r. przez szkoły wyższe w Polsce		175
Informacja dla autorów	177	
Instructions for authors	183	

Miary wartości w rachunkowości

Paweł Bielawski

Streszczenie

W artykule zostały przedstawione koncepcje miar wartości w rachunkowości. Badając istotę miary i wartości ekonomicznej w rachunkowości, z punktu widzenia ogólnej teorii pomiaru, zwrócono szczególną uwagę na zagadnienia istoty procesu pomiaru, skal pomiarowych oraz precyzji pomiaru. W rachunkowości miara jest narzędziem służącym do pozyskiwania informacji, które są grupowane w sprawozdaniach finansowych. Użytkownicy sprawozdań finansowych są zainteresowani przede wszystkim taką informacją, która jest użyteczna w procesie decyzyjnym, przy czym każdy użytkownik może dokonać osądu, które informacje są dla niego użyteczne. Do tworzenia użytecznych informacji w rachunkowości używa się dwóch rodzajów miar: miary wartości i miary prawdopodobieństwa.

Summary

Value measures in accounting

In this article the author presents the concepts of value measurement in accounting. Examining the nature of economic value and measure in accounting from the general theory of measurement point of view, it focuses particularly on the process of measurement, appropriate scales and the accuracy of measurement. In accounting, a measure is a tool used to obtain information which is grouped in financial statements. Users of such statements are above all interested in information that is useful in the decision-making process; each user can make his own judgement as to which information is of use. In order to create useful information on the value in accounting, two types of measures are used: measures of value and of probability.

Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej ubezpieczycieli a porównania sektorowe

Edyta Mioduchowska-Jaroszewicz

Streszczenie

Celem artykułu jest scharakteryzowanie wskaźników finansowych stosowanych do oceny ubezpieczyciela i porównanie ich z publikowanymi wskaźnikami sektorowymi. W artykule wyszczególniono następujące cele szczegółowe:

- ocenę przydatności wskaźników sektorowych w analizie finansowej ubezpieczycieli,
- charakterystykę wskaźników finansowych wykorzystywanych w ocenie kondycji finansowej ubezpieczyciela,
- zastosowanie wskaźników finansowych w ocenie ubezpieczyciela Warta SA w latach 2009–2010,
- dokonanie porównań z publikowanymi wskaźnikami przez Komisję Nadzoru Finansowego.

W artykule postawiono tezę badawczą, że wskaźniki finansowe stosowane w ocenie ubezpieczycieli charakteryzują się specyfiką i dlatego nie można ich wykorzystywać do porównań ze wskaźnikami sektorowymi publikowanymi w czasopiśmie „Rachunkowość”. Porównania sektorowe powinny być dokonywane ze wskaźnikami publikowanymi przez Komisję Nadzoru Finansowego. W realizacji celów artykułu zastosowano metody analizy jakościowej (wskaźniki dynamiki i struktury) i ilościowej (analiza wskaźnikowa).

Summary

Indicators to assess the financial position of insurers and sector benchmark

This article aims to characterize the financial indicators used to assess the insurer and to compare them with published sectoral indices. The detailed objectives are as follows:

- evaluation of the usefulness of sectoral indicators in the financial analysis of insurers,
- description of financial ratios used in evaluating the financial condition of the insurer,
- use of financial indicators in assessment of insurer Warta SA in 2009–2010,
- making comparisons with the benchmark ratios published by the Financial Supervision Commission.

The article verifies the thesis that financial ratios used in assessment of insurers have a specific character and therefore cannot be compared with the sectoral indices published by the journal „Rachunkowość”. The correct comparison should be made with the sectoral indices published by the Financial Supervision Commission. The author used methods of qualitative of analysis (indicators of the dynamics and structure) and quantitative (ratio analysis).

Klasyfikacja i ujmowanie kosztów środowiskowych przedsiębiorstwa w sprawozdaniach zewnętrznych

Arleta Szadziewska

Streszczenie

Wzrost wykorzystania instrumentów ochrony środowiska w polityce ekologicznej państwa powoduje konieczność podejmowania w jednostkach działań mających na celu redukcję nie tylko skutków, ale również przyczyn powstawania zanieczyszczeń. Jednakże jest to związane z dostępem do odpowiednich informacji z tego zakresu. Przede wszystkim zaś ważne są dane dotyczące kosztów środowiskowych, których znajomość jest podstawą racjonalnego i efektywnego wykorzystania posiadanych przez podmioty zasobów naturalnych oraz przeciwdziałania powstawaniu szkód w środowisku przyrodniczym. Dlatego też celem artykułu jest przedstawienie:

- interpretacji pojęcia i zakresu kosztów środowiskowych przedsiębiorstwa;
- odzwierciedlenia kosztów środowiskowych w systemach rachunku kosztów podmiotów gospodarczych oraz sposobów ich klasyfikacji na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych;
- możliwości prezentacji kosztów środowiskowych w sprawozdawczości zewnętrznej przedsiębiorstw.

Przeprowadzone przez autorkę artykułu badania ankietowe w 2008 r., w ramach projektu „Koszty ochrony środowiska w systemach rachunku kosztów przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce”, wskazują na występowanie trudności w przedsiębiorstwach związane zarówno z pomiarem, ewidencją, jak i rozliczaniem kosztów środowiskowych. Wpływ na taki stan rzeczy ma brak jednolitych rozwiązań z tego zakresu. Dlatego też ankietowane jednostki w Polsce najczęściej wykorzystują do identyfikowania i grupowania kosztów środowiskowych ogólnie przyjęte rozwiązania w ramach swoich systemów rachunku kosztów, bez wyodrębniania kont szczegółowych.

Summary

Corporate environmental costs – classification and disclosures in external reports

An increase in using environmental protection instruments in the national environmental policy results in companies being obliged to undertake pro-ecological activities which are necessary for reducing not only the effects of pollution but also its causes. However, this is related to whether or not companies have access to accurate environmental information about their influence on the environment. Above all, data on environmental costs are important as they are a basis for efficient

and effective use of natural resources and prevention of environmental damage. Therefore, the paper aims to present:

- interpretation of the corporate environmental costs definition;
- information on how corporate environmental costs are included in the system of company's cost accounting and methods of their classification on the basis of survey results;
- ways of presenting environmental costs in corporate external reporting.

The survey which was conducted within the project „Koszty ochrony środowiska w systemach rachunku kosztów przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce” („Environmental protection costs in corporate cost accounting in Poland”) in 2008 targeted Pomeranian companies from various industries. The results indicate that the companies had many problems with the measurement, recording and division of environmental costs. This results from the lack of uniform solutions enabling the disclosure, evidence and evaluation of these costs. Therefore, environmental costs are mainly measured by the existing system of cost accounting, without isolating particular accounts.

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej a *homo sovieticus* i postawy pracownicze polskich księgowych

Katarzyna Tobór-Osadni, Małgorzata Wyganowska, Przemysław Kabalski

Streszczenie

Punktem wyjścia artykułu jest pytanie, czy cechy osobowości predestynują polskie środowisko rachunkowców do stosowania zasad rachunkowości zgodnie z MSSF. Problem ten jest rozważany w kontekście syndromu (zjawiska) *homo sovieticus*. Porównanie cech osobowości typu *homo sovieticus* z wymaganiami wynikającymi z charakteru rozwiązań MSSF prowadzi bowiem do wniosku, że te dwa elementy są zupełnie niekompatybilne. Drugim celem artykułu jest przedstawienie wyników własnego badania zaprojektowanego i przeprowadzonego po to, aby ustalić, czy i jak licznie ten dysfunkcyjny wobec wymogów współczesnej rachunkowości typ osobowości występuje w środowisku polskich księgowych.

Słowa kluczowe: Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, osobowość, *homo sovieticus*.

Summary

International Financial Reporting Standards versus *homo sovieticus* and attitudes of Polish accountants

The starting point of the paper is the question whether the personality features of Polish accountants predispose them to practicing accounting accurately according to IFRS. This problem is dealt with in the light of the so called *homo sovieticus* syndrome. Comparing *homo sovieticus* personalities with the requirements resulting from the nature of IFRS solutions inevitably leads to the conclusion that these two elements are incompatible. The other aim of the article is to present the results of the author's research conducted to find out whether and, if so, how common the *homo sovieticus* personality type is among Polish accountants.

Działalność gospodarcza jako źródło finansowania działalności dobroczynnej organizacji pożytku publicznego

Halina Waniak-Michalak

Streszczenie

Działalność gospodarcza stała się nowym i alternatywnym źródłem finansowania działalności charytatywnej i pozwoliła uniezależnić wiele organizacji filantropijnych od tradycyjnych źródeł dochodów, które w ostatnich latach stały się niepewne. Biorąc pod uwagę ograniczenia prawne oraz wpływ działalności gospodarczej zarówno na charakter działalności tych organizacji, jak i konkurencję, celem artykułu jest przedstawienie:

- zakresu i znaczenia działalności gospodarczej dla finansowania działań filantropijnych organizacji pożytku publicznego w Polsce i innych krajach oraz
- roli rachunkowości i sprawozdawczości w komunikowaniu o wpływie tej działalności na sytuację finansową danej organizacji i rozmiary jej działalności dobroczynnej.

Na podstawie przeprowadzonych badań literaturowych i empirycznych ustalono, że w obliczu wzrastającej roli działalności gospodarczej w finansowaniu działań filantropijnych konieczne było dostosowanie struktury sprawozdań organizacji pożytku publicznego do wymogów informacyjnych interesariuszy tych organizacji. Także podmioty gospodarcze, ze względu na rosnące kwoty darowizn przekazywanych organizacjom pożytku publicznego, powinny uwzględnić tę informację w swoich sprawozdaniach finansowych lub raportach społecznych.

Summary

Business as a source of financing the philanthropic activity of charities

Business has become a new and alternative source of funding the philanthropic activity and has allowed many charities to enhance their capacity for realizing their philanthropic goals. It is very important because traditional funding sources have become uncertain in recent years. Taking under consideration the legal limitations and the impact of business on the activity of public benefit organizations as well as the competition on the market, the aims of the article are:

- presentation of the extent and importance of business for the financing of philanthropic activities of charities in Poland and other countries and
- discussion of the role of accounting and financial reporting in communicating the impact of business activity on the financial situation of charities and on the size of the philanthropic activity.

The findings of empirical research and literature review indicate that the growing significance of business in the financing of philanthropic activities forces the adjustment of the structure of financial statements of charities to new requirements of stakeholders. Moreover, the business entities which support financially public benefit organizations should disclose this information in their financial statements or reports of social responsibility.

Próba identyfikacji czynników determinujących kształtowanie wyniku finansowego w celu unikania małych strat w spółkach publicznych w Polsce

Piotr Wójtowicz

Streszczenie

Celem badań była weryfikacja hipotezy mówiącej o tym, że zakres kształtowania wyniku w celu unikania strat jest determinowany przez koniunkturę gospodarczą. Próba liczyła 2229 obserwacji ze skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek publicznych z lat 1997–2010. Analizie poddano rozkłady wyniku finansowego netto oraz przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej, skalowanych przez wartość sumy bilansowej z początku roku obrotowego. Uzyskane rezultaty badań nie dają podstaw do odrzucenia hipotezy mówiącej o tym, że czynnikiem wpływającym na zakres kształtowania wyniku finansowego jest koniunktura gospodarcza. W latach dobrej koniunktury kształtowanie wyniku nie występuje, gdyż nie jest konieczne. W latach trudnych, kiedy rzeczywisty wynik finansowy staje się niesatysfakcjonujący, sięga się po kształtowanie wyniku jako narzędzie jego korygowania. Niniejsze badania sygnalizują także bardzo niepokojące zjawisko – kształtowania przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w celu unikania wartości ujemnych. Problem ten dotyczy prawdopodobnie okresów złej koniunktury, a więc tych, w których obserwuje się kształtowanie wyniku finansowego. Interpretacja tych wyników wymaga jednak ostrożności ze względu na ich wrażliwość na przyjętą metodykę badania. Należy je traktować jako zachętę do wnikliwej analizy treści sprawozdań finansowych oraz do badań dotyczących kształtowania wyniku finansowego typu realnego.

Summary

Factors determining earnings management to avoid losses in Polish public companies

The aim of the paper is to verify the hypothesis that earnings management to avoid losses is determined by economic situation. The sample consisted of 2229 observations taken from consolidated financial statements of Polish listed companies for the period 1997–2010. The distribution of yearly values of net income and cash flow from operating activity scaled by beginning of the year total assets were analyzed. The results do not give reason to reject the hypothesis that the extent of earnings management is determined by the economic situation. When the situation is good earnings management is not necessary. In the case of hard economic conditions earnings management helps to report values of income desired by managers. The research has also shed some new light on the problem of management of cash flow from operations to avoid negative values. It seems that such a phenomenon appears only in the periods of bad situation, together with earnings management. This result should be interpreted carefully because of its sensitivity to the research methodology. It is the starting point for further research in the area of real earnings management.

Projektowane w Unii Europejskiej zmiany w zakresie rocznych sprawozdań finansowych mikropodmiotów

Katarzyna Zasiewska

Streszczenie

Celem artykułu jest próba przybliżenia projektowanych w Unii Europejskiej zmian w zakresie rocznych sprawozdań finansowych sporządzanych przez mikropodmioty. Osiągnięcie powyższego celu wiązało się z przyjęciem jako podstawowej metody badawczej analizy aktów prawnych, dokumentów i wyjaśnień organów Unii Europejskiej oraz opinii i dyskusji prowadzonych przez niezależne organizacje i ekspertów. W artykule zostały zaprezentowane najważniejsze przesłanki wprowadzania zmian w zakresie sprawozdawczości mikropodmiotów, główne obszary projektowanych uproszczeń oraz kwestie budzące dotychczas największe zastrzeżenia i wątpliwości.

Summary

Proposed changes in the European Union in the annual financial statements of micro-entities

The main purpose of this article is to present the proposed changes in the European Union in respect of annual financial statements prepared by micro-entities. Achieving this objective has been associated with adoption as the primary research method the analysis of legal acts, documents and explanations of the European Union bodies and the opinions and discussions conducted by independent organizations and experts. The author discusses the most important reasons for introducing changes in the field of micro-entities' financial reporting, presents the main areas of proposed simplification, and highlights the issues that raise the most concerns and doubts.

Z HISTORII RACHUNKOWOŚCI

Wkład wybranych przedstawicieli rachunkowości w doskonalenie organizacji księgowości w Polsce międzywojennej

Tomasz Sobczak

Streszczenie

Niniejszy artykuł prezentuje dorobek wybranych przedstawicieli polskiej rachunkowości lat 1918–1939 – W. Balińskiego, T. Kotowicza i A. Tytza – w zakresie realizacji zasad naukowej organizacji pracy w doskonaleniu księgowości. Ówczesny sposób traktowania księgowości jako umiejętności praktycznej, polegającej na prowadzeniu ksiąg handlowych, i organizacja księgowości miały wpływ na kierunek jej doskonalenia. Doskonalenie księgowości było ukierunkowane na wzrost szybkości, poprawę terminowości i jakość danych niezbędnych do realizacji funkcji kontrolnej, informacyjnej i sprawozdawczej księgowości. Wyrazem dobrej organizacji pracy w księgowości była między innymi jej mechanizacja, która zastępowała typową pracę ręczną lub ją znacznie przyspieszała. Mechanizacja w tamtym czasie polegała nie tylko na wprowadzaniu maszyn, ale także na stosowaniu ręcznych przyrządów w pracy księgowego. Największy wkład we wdrażaniu zasad naukowej organizacji pracy miał A. Tytza.

Summary

Contribution of chosen representatives of the accounting profession to the improvement of the organization of accountancy in inter-war Poland

The article presents achievements of chosen representatives of the Polish accounting community of the period 1918–1939 – W. Baliński, T. Kotowicz and A. Tytz – in the field of implementing the principles of scientific management to improve the practice of accounting. The treatment of accounting at that time as a practical skill consisting of keeping business accounts, and organization of the accounting system had influence on the direction of its improvement. The improvement efforts were oriented to enhancing the timeliness and quality of information necessary for the fulfilment of the informational, controlling and reporting functions of accounting. Improvement of accounting practice at that time mainly consisted in mechanization – it was a manifestation of good organization of work. Mechanization replaced manual work with machines and resulted in significant acceleration of accounting activities. Mechanization involved not only on the introduction of machines, but also the application of manual instruments in the work of the accountant. The greatest contribution to the implementation of scientific organization of labour was made by A. Tytz.